

Feliks Zedler

Rozpoznanie skargi na czynności komornika

Palestra 32/3(363), 19-29

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

FELIKS ZEDLER

ROZPOZNANIE SKARGI NA CZYNNOŚCI KOMORNIKA

W artykule przedstawiono zakres rozpoznania skargi na czynności komornika, rodzaj posiedzeń sądowych, na których rozpoznaje się tę skargę, oraz wydane po jej rozpoznaniu orzeczenia sądu. Omówiono też odrębności związane z rozpoznawaniem skargi na czynności komornika wniesionej przez małżonka dłużnika na podstawie art. 767¹ k.p.c.

I. Uwagi wprowadzające

W naszym systemie prawnym komornik podlega kontroli nie tylko sądu, ale także prezesa sądu rejonowego, który przeprowadza tę kontrolę w trybie art. 128 u.s.p.¹ Kontrola sądu ma dwójaki charakter. Po pierwsze, jest to kontrola prowadzona w ramach środków zaskarżenia czynności komornika, w których to środkach dominującą rolę odgrywa skarga na czynności komornika.² Po drugie, sąd może z urzędu kontrolować działalność komornika w trybie art. 759 § 2 k.p.c. Należy dodać, że kontrola komorników w trybie art. 128 u.s.p. — stosownie do § 40 rozporządzenia o komornikach³ — niekoniecznie musi być sprawowana osobiście przez prezesa sądu, gdyż może on zlecić wykonywanie tego nadzoru jednemu z sędziów sądu rejonowego. W praktyce prezesi sądów często z tego uprawnienia korzystają, w rezultacie więc na podstawie art. 128 u.s.p. kontrolę przeprowadza sędzia, który w ramach podziału czynności rozpoznaje środki zaskarżenia czynności komornika.

W naszym prawie istnieje zatem cały złożony system nadzoru i kontroli działalności komornika. Nadzór ten sprawuje sąd jako organ egzekucyjny oraz prezes sądu rejonowego, przy którym komornik działa. Należy przy tym podkreślić, że w ramach tego systemu nadzoru i kontroli zarówno sąd egzekucyjny jak i prezes sądu rejonowego mają obowiązek podejmowania czynności kontrolnych. Obowiązek taki, jeśli chodzi o prezesa sądu rejonowego, wynika ze sformułowań zawartych w art. 128 § 2 u.s.p. Nato-

¹ Ustawa z dnia 20.VI.1985 r.-Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. Nr 31, poz. 137 (zwana dalej w skrócie u.s.p.).

² Por. F. Zedler: Dopuszczalność skargi na czynności komornika, Paestra 1987, nr 12, s. 1 i n.

³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 31.XII.1963 r. i komornikach, Dz. U. Nr 13, poz. 66 z późniejszymi zmianami.

miast jeśli chodzi o obowiązek dokonania nadzoru przez sąd egzekucyjny, to obowiązek ten wynika z art. 759 § 2 k.p.c., 960, 972 k.p.c.⁴ Przepisy art. 960 i 972 k.p.c. wprost nakazują dokonywanie kontroli czynności komornika w sprawach tam wskazanych, natomiast art. 759 § 2 k.p.c. statuuje ogólną zasadę, że sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonywania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia. Użyty w tym ostatnim przepisie zwrot „sąd może” nie oznacza — oczywiście — dowolności, lecz obowiązek sądu podejmowania działań, gdy tylko dostrzeże uchybienie w pracy komornika.

Przy tak uregulowanym systemie nadzoru i kontroli czynności komornika należy przyjąć, że zarówno prezes sądu jak i sąd mają obowiązek badania wszelkich uwag krytycznych o pracy komornika, jakie do nich dotrą w drodze pisemnej lub ustnej. Innymi słowy, żadna uwaga krytyczna pod adresem pracy komornika nie może być pozostawiona przez nich bez rozpoznania. Takie zaś uregulowanie prawne rzutuje z kolei na zagadnienie rozpoznawania skargi na czynności komornika.

Skoro, jak zaznaczono wyżej, każda uwaga krytyczna pod adresem pracy komornika musi być zbadana, to problemem jest tylko wybór odpowiedniego trybu, w jakim to badanie ma nastąpić. Ze względu na ramy niniejszego opracowania rozważania swoje ograniczam tylko do zagadnienia uchybień komornika w postępowaniu egzekucyjnym, natomiast pomijam zagadnienie tych uchybień przy innych czynnościach wykonywanych przez komornika (np. przy zabezpieczeniu spadku).

Regułą jest, że skarga na czynności komornika składana jest na piśmie,⁵ wobec czego podstawowe znaczenie ma tutaj problem badania pism procesowych zawierających — ogólnie mówiąc — krytykę pracy komornika. W razie bowiem zgłoszenia takiej krytyki ustnie, prezes sądu powinien spowodować przeprowadzenie

⁴ Por. szerzej na temat tego nadzoru: W. Zylber: Nadzór sądu nad czynnościami komornika według kodeksu postępowania cywilnego, PPC 1935, nr 10, s. 300 i n.; Z. Świeboda: Czynności nadzorcze sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c., Palestra 1977, nr 2; tegoż autora: Sąd jako organ egzekucyjny, Warszawa 1980, s. 13 i n.; F. Zedler: Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., Nowe Prawo 1975, nr 7—8, s. 999 i n.; T. Dutka: Nadzór jurysdykcyjny a nadzór służbowy nad czynnościami komornika (w:) Studia z procesu cywilnego, praca zbiorowa pod red. K. Korzana, Katowice 1986, s. 111 i n.; Z. Dorf: Nadzór nad działalnością komorników, BMS 1962, z. 3, s. 87; J. Kwaśniewski: Rozpoznanie skarg na czynności komorników przez sądy powiatowe, Problemy Wymiaru Sprawiedliwości 1973, z. 1, s. 70 i n.; W. Siedlecki: (w:) Kodeks postępowania cywilnego — Komentarz, praca zbiorowa pod red. W. Siedleckiego i Z. Resicha, Warszawa 1969, t. II, s. 1061; E. Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne — Komentarz, Warszawa 1972, s. 75 i n.

⁵ Por. F. Zedler: Treść i forma skargi na czynności komornika oraz termin i osoby uprawnione do jej wniesienia, Palestra 1988, nr 1—2 s. 66 i n.

stosownego nadzoru bądź w trybie art. 128 § 2 u.s.p., bądź w trybie art. 759 § 2 k.p.c.

W razie skierowania do sądu pisma zawierającego krytykę pracy komornika powstaje podstawowe pytanie, w jakim trybie powinno ono być rozpoznane. W grę wchodzi tu kilka możliwości. Może to być jeden z trybów przewidzianych do rozpoznania środków zaskarżenia czynności komorników albo też może to być tryb przewidziany do rozpoznania powództwa przeciwegzekucyjnego lub powództwa o ustalenie. Wreszcie może to być także tryb nadzoru w ramach art. 128 u.s.p., do którego stosuje się przepisy k.p.a. Wybór trybu zależeć będzie oczywiście od treści pisma (art. 130 § 1 zd. drugie k.p.c., art. 222 k.p.a.).

Obowiązek skierowania sprawy do rozpatrzenia spoczywa na prezesie sądu, który stosownie do art. 28 i 29 u.s.p. jest organem sądu rejonowego kierującym czynnościami administracyjnymi sądu. Problem zaś wyboru właściwego trybu nie będzie budził wątpliwości wtedy, gdy z treści pisma wynikać będzie w sposób nie budzący wątpliwości charakter skargi. Nie zawsze jednak tak bywa. Nierzadko bowiem pismo zawierające uwagi krytyczne pod adresem pracy komornika wskazuje na różnorodne uchybienia, które podlegają rozpoznaniu nie tylko w trybie nadzoru służbowego z art. 128 u.s.p., lecz także w trybie nadzoru judykacyjnego.

Zgodnie z przepisem art. 128 § 3 u.s.p. nadzór służbowy sprawowany przez prezesa sądu nad komornikiem nie może wkraczać w dziedzinę podległą nadzorowi sądu według przepisów postępowania sądowego. Z przepisu tego wynika, że powinno być regułą, iż w razie złożenia pisma zawierającego krytykę pod adresem pracy komornika, należy najpierw zbadać, czy uchybienia w pracy komornika nie podlegają nadzorowi sądu w toku postępowania sądowego. W sprawach cywilnych, bo do tego ograniczam niniejsze swoje rozważania, następuje to w ramach rozpoznania środków zaskarżenia czynności komornika albo powództw przeciwegzekucyjnych lub o ustalenie, albo w ramach nadzoru z art. 759 § 2 k.p.c. Dopiero po ustaleniu, że wniesiona sprawa nie kwalifikuje się do rozpoznania w tych trybach, powinna ona być rozpoznana w trybie art. 128 u.s.p., a więc w trybie nadzoru służbowego, do którego stosuje się, jak już zaznaczono wyżej, przepisy k.p.a.

Nierzadko jednak pismo kierowane do sądu zawiera dane, które stanowią podstawę do wniesienia środka zaskarżenia czynności komornika, oraz takie dane, które kwalifikują się do rozpoznania w trybie nadzoru z art. 128 u.s.p. Oczywiście zarówno jedna jak i druga sprawa powinny być rozpoznane w trybie dla nich właściwym, przy czym najpierw należy rozpoznać sprawę w trybie

przewidzianym do rozpoznania środka zaskarżenia, a następnie w trybie przewidzianym dla nadzoru z art. 128 u.s.p.

W naszym systemie prawnym obowiązuje zasada, że wybór właściwego trybu rozpoznania sprawy należy do sądu. Jeżeli więc sprawa podlega rozpoznaniu w ramach nadzoru judykacyjnego, to sąd powinien ją rozpoznać we właściwym trybie. Sąd powinien więc zadecydować o tym, czy w związku z treścią pisma rozpoznać je jako zarzuty z art. 1028 § 2 k.p.c., czy też jako skargę na czynności komornika, czy wreszcie jako powództwo. Ten ostatni wypadek będzie mieć szczególne znaczenie w razie naruszenia praw osoby trzeciej w toku egzekucji. Zgodnie bowiem z art. 841 k.p.c. w razie naruszenia praw osoby trzeciej w toku egzekucji osoba trzecia może bronić swych praw w drodze powództwa z art. 841 k.p.c. Jeżeli natomiast naruszenie to jest następstwem wadliwej czynności egzekucyjnej, to osoba trzecia broni swych praw w drodze skargi na czynności komornika.⁶

Jak już zaznaczono o tym wyżej, w razie egzekucji kar grzywny, nieważki, pieniężnej kary porządkowej, kosztów sądowych orzeczonych w procesie karnym oraz zasądzonych w procesie karnym roszczeń o naprawienie wyrządzonej czynem przestępnym szkody w mieniu społecznym — możliwość obrony praw osoby trzeciej w drodze skargi na czynności komornika została ograniczona.⁷ Oznacza to, że w powyższych sprawach, nawet gdyby strona swoje pismo nazwała skargą na czynności komornika, sąd powinien ją rozpoznać jako powództwo.

Odmienne nieco będzie przedstawiać się sprawa, gdy w jednym piśmie skarżący zamieści sprawy, które podlegają rozpoznaniu w drodze skargi na czynności komornika, oraz w drodze powództwa (np. zarzut naruszenia prawa w sprawach oszacowania zajętych ruchomości przy egzekucji kary grzywny oraz powództwo z art. 135 k.k.w.). W takiej sytuacji każda z tych spraw powinna być załatwiona w trybie dla nich właściwym.

Jak już zazaczyłem, ze względu na istniejący w naszym prawie system nadzoru nad czynnościami komornika należy przyjąć, że żadne pismo skierowane do sądu, które zawiera krytykę pracy komornika, nie może pozostać bez rozpoznania. Tak jest również wtedy, gdy na daną czynność skarga nie przysługuje bez względu na to, czy następuje to z mocy wyraźnego przepisu wyłączającego możliwość wniesienia skargi (art. 870 § 1 zd. trzecie k.p.c.), czy też dlatego, że wniesienie skargi na czynności komornika nie chroniłoby praw skarżącego. Wniesienie skargi w takich wypadkach nie może spowodować jej oddalenia ani tym bardziej

⁶ Szerzej: F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973, s. 41 oraz cytowana tam literatura i orzecznictwo.

⁷ F. Zedler: Dopuszczalność skargi na czynności komornika (...), jw., przyp 2.

odrzućcenia. Po prostu w takich wypadkach skarga powinna być impulsem do wszczęcia nadzoru w trybie art. 759 § 2 k.p.c. lub art. 128 u.s.p. Natomiast w wypadku, gdyby skarżący poniósł szkodę, a z treści jego pisma wynikałoby że jego wolą jest dochodzenie naprawienia szkody, sprawę należy skierować do rozpoznania w drodze powództwa z art. 769 k.p.c.

II. Zakres rozpoznania skargi na czynności komornika

Kodeks postępowania cywilnego nie określa wprost, w jakim zakresie następuje rozpoznanie skargi na czynności komornika.

Niewątpliwie należy rozpoznać samą skargę. Przedmiotem badania sądu powinno więc być zbadanie, czy czynność komornika wymieniona w skardze na czynności komornika była dokonana wadliwie, ewentualnie — czy zaniechanie dokonania czynności nie naruszyło praw skarżącego. Ponadto sąd powinien zbadać, czy wnioski skarżącego mogą być uwzględnione.

Pewne szczególne odrębności występują w wypadku skargi na czynności komornika złożonej na podstawie art. 767¹ k.p.c., co zostanie omówione niżej. Przedtem jednak należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną kwestię.

Jak już była o tym wyżej mowa, w naszym systemie prawnym sąd ma prawo dokonać z urzędu nadzoru nad czynnościami komornika w trybie art. 759 § 2 k.p.c., a w sprawach wskazanych w art. 960 i 972 k.p.c. sąd ma obowiązek dokonywać czynności kontrolnych tam wymienionych. Jak już wspomniano na innym miejscu, użyty w art. 759 § 2 k.p.c. zwrot „sąd może” nie oznacza dowolności, lecz powinność jej dokonania, jeśli tylko zachodzi potrzeba wydania komornikowi zarządzenia zmierzającego do zapewnienia należytego wykonania egzekucji albo gdy sąd stwierdzi uchybienia w pracy komornika, które należy uchylić.

W literaturze wypowiedziano różne poglądy na temat, czy sąd może podejmować działania w trybie art. 759 § 2 k.p.c., jeżeli nikt z uczestników postępowania egzekucyjnego nie wnosi żadnego środka zaskarżenia.⁸ Problem ten nie powinien jednak budzić żadnych wątpliwości w sytuacji, gdy wniesiono skargę na czynności komornika lub jakiś inny środek zaskarżenia. W takim bowiem wypadku należy przyjąć, że sąd ma obowiązek dokonania kontroli sprawy egzekucyjnej w zakresie, w jakim upoważnia go do tego art. 759 § 2 k.p.c.

⁸ Por.: E. Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne — Komentarz, Warszawa 1972, s. 80 i n.; tegoż autora: Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 1979, s. 78 i n. oraz literatura podana w przypisie 4.

Powstaje teraz pytanie, jaki jest zakres kontroli sądu dokonanej w trybie art. 759 § 2 k.p.c. oraz art. 960 i 972 k.p.c.

Jak już zaznaczyłem, problem ten był już szeroko omawiany w literaturze. Ramy pracy uniemożliwiają mi przedstawić ponownie to zagadnienie. Dlatego też w dalszej części podam tylko wyniki wcześniejszych badań nad zakresem nadzoru sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c., odsyłając jednocześnie czytelnika do poprzednich w tej mierze opracowań.⁹

Uprawnienia sądu w trybie art. 759 k.p.c. są następujące:

- a) wydawanie komornikowi wiążących poleceń mających na celu zapewnienie należytego wykonania egzekucji,
- b) uchylania wadliwych czynności komornika.

Art. 759 § 2 k.p.c., z racji swego umieszczenia w przepisach ogólnych postępowania egzekucyjnego, odnosi się do wszystkich sposobów egzekucji. W postępowaniu egzekucyjnym istnieją jednak dwa dalsze przepisy, które zobowiązują sąd do dokonania kontroli czynności komornika. Są to wymienione wyżej art. 960 i 972 k.p.c. Obydwa umieszczone są wśród przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Pierwszy z nich nakazuje sądowi dokonanie kontroli czynności komornika dokonanych do czasu przekazania mu przez tegoż komornika akt egzekucji, tj. do chwili licytacji. Drugi natomiast, tj. art. 972 k.p.c., nakazuje sędziemu nadzorować czynności komornika podejmowane w toku licytacji przy egzekucji z nieruchomości.

Zarówno art. 960 jak i art. 972 k.p.c. nie wprowadzają jednak żadnego nowego nadzoru, lecz jedynie konkretyzują uprawnienia zawarte w art. 759 § 2 k.p.c. w toku egzekucji z nieruchomości (w zakresie przez te przepisy określone).

Na podstawie obowiązujących przepisów należy przyjąć, że istnieją następujące ograniczenia przy dokonywaniu nadzoru w trybie art. 759 § 2 k.p.c.:

1. Polecenia sądu zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji nie mogą zastępować czy naruszać praw stron lub innych podmiotów. Innymi słowy, jeżeli jakaś czynność może być dokonana na wniosek strony lub uczestnika postępowania, a wniosku takiego nie złożono, to sąd nie ma prawa wydawać polecenia jej dokonania. Np. sąd nie może polecić prowadzenia egzekucji z ruchomości, jeżeli wierzyciel wniósł o egzekucję z wierzytelności.

2. Nie można w trybie art. 759 § 2 k.p.c. uchylać lub polecać uchylenie czynności, których uchylić już się nie da, np. gdy dokonano otwarcia zamka, przeszukania odzieży itp.

3. Nie można uchylać lub polecać uchylenie czynności, w wy-

⁹ Tamże.

niku której osoba uprawniona nabyła jakieś prawo. Na przykład nie można żądać uchylecia zbycia już po nabyciu egzekucyjnym przez nabywcę (art. 879 k.p.c.).

4. Nie można uchylać postanowień komornika po ich uprawomocnieniu. Dotyczyć to będzie np. postanowień o ukaraniu grzywną (art. 762 k.p.c.), o kosztach (art. 779 k.p.c.), postanowień wydanych na mocy art. 143 k.k.w.

5. Nie można uchylać czynności kończącej egzekucję po jej uprawomocnieniu (np. zwrotu wniosku, umorzenia egzekucji), albowiem art. 759 § 2 k.p.c. upoważnia do dokonania tego w toku egzekucji, a nie po jej zakończeniu.

III. Zakres rozpoznania skargi na czynności komornika z art. 767¹ k.p.c.

Od przedstawionych wyżej ogólnych zasad dotyczących zakresu kognicji sądu w postępowaniu na skutek wniesienia skargi na czynności komornika istnieją wyjątki wymienione w art. 767¹ k.p.c. Stosownie do tego przepisu przedmiotem rozpoznania skargi jest nie tylko stwierdzenie, czy nastąpiło naruszenie przepisów k.p.c. oraz czy nie zachodzi potrzeba dokonania kontroli w trybie art. 759 § 2 k.p.c. W postępowaniu ze skargi na czynności komornika wniesionej na podstawie art. 767¹ k.p.c. sąd — zgodnie z wyraźną treścią tego przepisu — bada także, czy nie zachodzą podstawy do ograniczenia odpowiedzialności małżonka dłużnika na podstawie art. 41 § 3 k.r.o.

W literaturze przedmiotu zwrócono jednak uwagę na to, że względy celowości nakazują badanie w tym trybie także zarzutów z art. 41 § 2 k.r.o.¹⁰ Zarówno bowiem art. 41 § 3 jak i art. 41 § 2 k.r.o. wprowadza wyjątki od zasady, że małżonek dłużnika odpowiada majątkiem wspólnym za długi jednego z nich. Wyjątki te są następujące:

a) Jeżeli wierzytelność powstała przed powstaniem wspólności ustawowej albo jeżeli dotyczy tylko majątku odrębnego samego dłużnika, to wówczas wierzyciel, stosownie do art. 41 § 2 k.r.o., może żądać zaspokojenia swej wierzytelności z majątku odrębnego dłużnika oraz z takich części majątku wspólnego, jak wynagrodzenie za pracę lub za inne usługi świadczone osobiście przez dłużnika, a także z korzyści uzyskiwanych przez dłużnika z jego praw autorskich twórcy, praw twórcy wynalazku wzoru lub projektu racjonalizatorskiego.

b) Stosownie do art. 41 § 3 k.r.o. sąd może ograniczyć lub

¹⁰ Por. F. Zedler: Glosa do orzeczenia SN z 5.XII.1984 r. III CZP 76/84, OSPIKA 1986. nr 2, poz. 27.

wyłączyć możliwość zaspokojenia wierzyciela jednego z małżonków z majątku wspólnego, jeżeli — ze względu na charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego — zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Kierując się względami celowościowymi, należy przyjąć, że wszystkie te okoliczności mogą być przedmiotem badania w postępowaniu toczącym się na skutek skargi na czynności komornika złożonej w trybie art. 767¹ k.p.c. Należy jednak zwrócić uwagę, że nie tylko do badania tych okoliczności ogranicza się postępowanie ze skargi z art. 767¹ k.p.c.

Problematyka odpowiedzialności majątkowej małżonków za długi jednego z nich jest bardzo złożona. Art. 41 k.r.o. jest wprawdzie podstawowym przepisem regulującym to zagadnienie, ale przecież nie jedynym. Artykułu 41 k.r.o. nie można odrywać od innych przepisów, które też normują to zagadnienie, tworząc z nim spójny system regulujący stosunki majątkowe między małżonkami.

Postanowienia art. 41 k.r.o. dotyczą małżonków żyjących w ustroju wspólności ustawowej. Z mocy art. 48 k.r.o. przepisy te stosuje się w zasadzie do wspólności umownej ze zmianami wprowadzonymi przez art. 47, 49—51 k.r.o. Art. 767¹ § 1 k.p.c. mówi o skierowaniu egzekucji do majątku wspólnego małżonków, nie wspominając o ustroju majątkowym, w jakim małżonkowie żyją. Należy zatem przyjąć, że art. 767¹ k.p.c. odnosi się nie tylko do tych wypadków, gdy małżonkowie żyją we wspólności ustawowej, lecz także, gdy żyją we wspólności umownej. Tym samym więc należy konsekwentnie przyjąć, że w toku postępowania toczącego się na skutek skargi na czynności komornika z art. 767¹ k.p.c. mogą być badane także wszelkie zagadnienia związane z odpowiedzialnością małżonków majątkiem wspólnym żyjących we wspólności umownej.

W praktyce szczególnie doniosłe znaczenie będzie tu mieć badanie dwóch problemów. Pierwszy problem to okoliczność, czy małżonkowie mogą się w ogóle powoływać wobec wierzyciela na rozszerzenie, ograniczenie lub wyłączenie wspólności, gdyż zgodnie z art. 47 § 2 k.r.o. jest to możliwe tylko wtedy, gdy zawarcie umowy majątkowej oraz jej rodzaj był wierzycielowi wiadomy. W wypadku natomiast, gdy wierzycielom nie była znana treść umowy majątkowej małżeńskiej, w stosunku do wierzycieli istnieje taka sytuacja, jakby umowy majątkowej wcale nie sporządzono. Z tego względu wierzyciele ci mogą prowadzić egzekucję do tych składników majątkowych, które wchodziłyby do majątku wspólnego, gdyby małżonkowie umowy majątkowej nie sporządzili.

Drugim problemem, który w praktyce może mieć istotne znaczenie, to kwestia odpowiedzialności małżonków, żyjących we wspólności umownej, na podstawie art. 50 pkt 1 k.r.o. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli małżonkowie włączyli do tej wspólności przedmioty majątkowe, które przy wspólności ustawowej należałyby do ich majątków odrębnych, to wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, może żądać zaspokojenia z majątku wspólnego także wtedy, gdy wierzytelność powstała przed zawarciem małżeństwa.

IV. Posiedzenia sądowe, na których rozpoznaje się skargę na czynności komornika

W kodeksie postępowania cywilnego nie ma wyraźnego uregulowania, na jakich posiedzeniach sądowych następuje rozpoznanie skargi na czynności komornika. W związku z tym należy przyjąć, że do posiedzeń sądowych, na których następuje rozpoznanie tej skargi, stosuje się zasady ogólne.

Od tej ogólnej reguły istnieją jednak wyjątki wskazane w art. 767¹ i 768 k.p.c., które przewidują rozpoznanie skargi na czynności komornika na rozprawie, oraz w art. 986 k.p.c., który nakazuje rozpoznanie skargi na czynności komornika, zgłoszonej ustnie w toku licytacji przy egzekucji z nieruchomości, bezpośrednio w toku tej publicznej licytacji.

Problematyka posiedzeń sądu w postępowaniu egzekucyjnym uregulowana jest w zasadzie w art. 766 k.p.c. Stosownie do tego przepisu sąd rozpoznaje sprawę egzekucyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania stron. Zasady wyrażone w tym przepisie będą się odnosić do rozpoznania skargi na czynności komornika. Oznacza to, że regułą będzie, iż skarga na czynności komornika zostanie rozpoznana na posiedzeniu niejawnym. Odmiennie natomiast będzie się ta sprawa przedstawiać wtedy, gdy zajdzie potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania stron lub innych osób.

Obowiązek rozpoznania skargi na czynności komornika na rozprawie przewidują art. art. 767¹ i 768 k.p.c. Według art. 767¹ k.p.c. rozprawa jest obligatoryjna w razie rozpoznawania skargi na czynności komornika złożonej przez małżonka dłużnika w sytuacji, gdy skierowano egzekucję do majątku wspólnego, a wierzyciel posiada tytuł wykonawczy wystawiony wyłącznie przeciwko samemu dłużnikowi. Drugi wyjątek przewiduje rozpoznanie skargi na rozprawie w razie ukarania przez komornika grzywną (art. 768 k.p.c.).

Powstaje teraz pytanie, kiedy zachodzi potrzeba wysłuchania na posiedzeniu, a nie na rozprawie, stron lub innych osób i jakie

są tego konsekwencje prawne, przy czym zachodzi tu różnica, gdy chodzi o wysłuchanie stron oraz gdy trzeba wysłuchać inne osoby.

Sposób wysłuchania strony reguluje art. 760 § 2 k.p.c. Stosownie do tego artykułu, jeżeli według przepisów k.p.c. zachodzi potrzeba wysłuchania strony, wysłuchanie to odbywa się — stosownie do okoliczności — bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, bądź przez oświadczenie strony na piśmie. Wybór sposobu wysłuchania zależy wyłącznie od sądu. Sąd jednak, chociaż ma tu prawo wyboru, nie powinien się kierować dowolnością, lecz względami celowościowymi i powinien wybrać taki sposób wysłuchania, który najlepiej umożliwi realizację celu wysłuchania. Niewątpliwie, wysłuchanie w obecności obydwu stron najlepiej służy wyjaśnieniu sprawy, gdyż sąd ma możliwość zapoznania się ze stanowiskiem obydwu stron. Dlatego ta forma wysłuchania powinna być regułą. Decydując się na tę formę wysłuchania, sąd wyznacza posiedzenie sądowe. Jest to posiedzenie jawne, ale nie będące rozprawą (art. 148 k.p.c., który poprzez art. 13 k.p.c., ma tu zastosowanie¹¹).

Cytowany wyżej art. 760 § 2 k.p.c. dotyczy wysłuchania wyłącznie stron. Nie dotyczy on wysłuchania innych osób. Tymczasem wysłuchanie to jest w wielu wypadkach niezbędne. Sposób wysłuchania zależy od tego, jaki jest jego cel. Należy tu wyraźnie rozróżnić wysłuchanie ze względu na cele dowodowe oraz przesłuchanie informacyjne. W wypadku gdy chodzi o wysłuchanie innych osób w celach dowodowych, a więc np. jako świadków lub biegłych, sąd powinien wysłuchać ich na posiedzeniu jawnym, nie będącym jednak rozprawą (art. 148 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Odmienne będzie, gdy wysłuchanie nie ma na celu dostarczenia okoliczności udowodnionych, a tylko uprawdopodobnionych. Zgodnie z art. 243 k.p.c. może to nastąpić z pominięciem przepisów o dowodach, a więc na posiedzeniu niejawnym, z którego sporządza się notatkę służbową.

V. Orzeczenia

Po rozpoznaniu skargi na czynności komornika sąd, stosownie do art. 766 zd. drugie k.p.c., wydaje postanowienie. Zgodnie z art. 767 § 3 k.p.c. na postanowienie to przysługuje zażalenie w wypadkach wskazanych w ustawie. Będą to takie wypadki, jak wymienione np. w art. 768, 770, 828, 839 k.p.c.

Oprócz tego zażalenie będzie przysługiwać także w sprawach,

¹¹ Por. J. Krajewski: Procesowa ochrona praw małżonka przed egzekucją prowadzoną przeciw jego współmałżonkowi (w:) Księga pamiątkowa ku czci prof. K. Stefki, Warszawa-Wrocław 1967, s. 151.

w których zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. do postępowania egzekucyjnego należy stosować art. 394 k.p.c., a więc np. wtedy, gdy wydane orzeczenie kończy postępowanie w sprawie.¹²

Postępowanie ze skargi na czynności komornika może także zakończyć się zarządzeniem przewodniczącego co do zwrotu skargi. Może to nastąpić na podstawie art. 130 k.p.c. w razie nieuzupełnienia braków formalnych skargi na czynności komornika oraz z powodu nieopłacenia skargi na podstawie art. 16 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.¹³

Zakres dopuszczalności oraz rozpoznania skargi na czynności komornika rzutuje na treść orzeczenia sądu wydanego w wyniku wniesienia skargi na czynności komornika. W orzeczeniu tym sąd powinien ustosunkować się do wniosku zawartego w skardze. Sąd powinien więc oddalić skargę, gdy nie jest ona uzasadniona, albo uwzględnić ją w całości lub części, jeżeli jest uzasadniona. Trzeba jednak dodać, że podstawą rozstrzygnięcia nie są same tylko okoliczności podane w skardze. Sąd, wydając orzeczenie, powinien także uwzględnić wyniki kontroli przeprowadzonej w trybie art. 759 § 2 k.p.c.

Jak już wspomiałem, jeżeli strona wniosła skargę nie opłaconą albo zawierającą braki formalne podlegające uzupełnieniu w trybie art. 130 k.p.c., sąd powinien wezwać stronę do ich uzupełnienia. W razie nieuzupełnienia tych braków albo niewniesienia opłaty, skarga podlega — jak zaznaczono wyżej — zwrotowi. Nie oznacza to jednak, by sąd nie mógł badać sprawy egzekucyjnej, w której skargę wniesiono. Zarówno bowiem skarga nie opłacona jak i skarga zawierająca braki formalne, których strona nie uzupełniła, powinna stać się również impulsem do przeprowadzenia kontroli w trybie art. 759 § 2 k.p.c. lub z art. 128 u.s.p. i do podjęcia — w razie gdyby zachodziła ku temu potrzeba — stosownych działań. Opłaty sądowe zaś w takich wypadkach powinny być pobrane zgodnie z art. 21 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

¹² Por. F. Zedler: Glosa do postanowienia SN z 15 kwietnia 1985 r. III CRN 40/86, OSPiKA 1987, z. 5—6, poz. 124.

¹³ Ustawa z dnia 13.VI.1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 24, poz. 110 z późniejszymi zmianami.